

Sygn. akt I UK 328/15

POSTANOWIENIE

Dnia 9 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z odwołania E. Z.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Krakowie
z udziałem zainteresowanej "Z." Spółki z o.o. w K.
o ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 9 czerwca 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 24 lutego 2015 r., sygn. akt III AUa 806/14,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 lutego 2015 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił apelację E. Z. od wyroku z dnia 26 czerwca 2007 r., którym Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Krakowie z dnia 8 marca 2006 r. stwierdzającej, że wnioskodawczyni od 1 grudnia 2003 r. nie podlega ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu z tytułu umowy o pracę z płatnikiem składek „Z.” Spółką z o.o. w K..

W skardze kasacyjnej wnioskodawczyni zarzuciła: 1) naruszenie przepisów postępowania mogących mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie: a) art. 382 oraz art. 316 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.; b) art. 378 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.; c) art. 217 § 1 i 2 w związku z art. 227 w związku z art. 382 w

związku z art. 391 k.p.c.; d) art. 227 w związku z art. 382 w związku z art. 391 k.p.c. w związku z art. 65 k.c. w związku z art. 300 k.p.; e) art. 328 § 2 w związku z art. 391 k.p.c.; f) art. 285 § 1 w związku z art. 382 w związku z art. 391 w związku z art. 328 § 2 k.p.c.; g) art. 6 k.c. w związku z art. 3 w związku z art. 232 k.p.c.; h) art. 231 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.; II. naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, tj.: a) art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 22 § 1 oraz art. 300 k.p.; b) art. 6 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 11 ust. 1 w związku z art. 12 ust. 1 ustawy systemowej); c) art. 353¹ k.c.; d) art. 6 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 i art. 13 ust. 1 ustawy systemowej; e) art. 22 k.p. w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej w związku z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.; f) art. 30 k.p.; g) art. 60 k.c. w związku z art. 300 k.p.; h) art. 65-68 Konstytucji RP; i) art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p. oraz art. 31 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez objęcie skarżącej ubezpieczeniem społecznym od dnia 1 grudnia 2003 r. i ustalenie, że od tego dnia podlega ona obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono: 1) występowaniem istotnego zagadnienia prawnego wymagającego odpowiedzi na pytanie, „czy okoliczność, iż działalność gospodarcza pracodawcy przynosi straty (zarówno częściowo, jak i w dłuższych odstępach czasu) w każdym przypadku należy traktować jako faktyczne zaprzestanie działalności gospodarczej i utratę statusu przedsiębiorcy przez taki podmiot, co w konsekwencji automatycznie prowadzi do skutecznego rozwiązania stosunków pracy z dotychczasowymi pracownikami na podstawie art. 60 k.c. w zw. z art. 300 k.p., a tym samym skutkuje ustaniem obowiązku podlegania przez nich ubezpieczeniom pracowniczym z mocy art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych” lub - opcjonalnie - „czy przyjęcie zaprzestania wykonywania działalności gospodarczej przez pracodawcę w związku z przejściowym nieosiąganiem dochodów może być traktowane jako zachowanie ujawniające w dostateczny sposób rozwiązanie stosunku pracy z

pracownikiem (art. 60 k.c. w związku z art. 300 k.p.) i ustanie obowiązku objęcia pracownika ubezpieczeniami społecznymi i opłacania przez pracodawcę składek z tego tytułu na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (...), wobec istnienia zamkniętego katalogu zdarzeń, na podstawie których może dojść do ustania stosunku pracy, określonego w art. 30 § 1 k.p.; 2) potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub (i) wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a mianowicie: a) art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 i art. 13 pkt 1 ustawy systemowej, „szczególnie w kontekście art. 22 k.p., a w dalszej kolejności ustalenie konsekwencji przyjętej wykładni dla uznania zatrudnienia pracownika za pozorne na podstawie art. 83 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p.”; b) wobec powiązania przez pojęcie pracownika z art. 8 ust. 1 ustawy systemowej z definicją stosunku pracy określoną w art. 22 § 1 k.p. powstaje do rozstrzygnięcia kwestia, czy w świetle tych przepisów każdy pracownik, świadczący w jakimkolwiek stopniu pracę na rzecz pracodawcy, podlega pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu, czy też prawo pracownika do ubezpieczenia zależy tylko od ekwiwalentności wzajemnych świadczeń i racjonalności zatrudnienia, a tym samym wykonywania pracy przez pracownika w stopniu uzasadniającym wypłacane wynagrodzenie przez pracodawcę; c) art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p. i jego relacji do artykułu 30 § 1 k.p.c. (z uzasadnienia wniosku wynika, że skarżącej chodzi o art. 30 § 1 k.p.) w zakresie obejmującym ustalenie, czy okoliczność zaprzestania faktycznej działalności gospodarczej pracodawcy, pomimo że jest bezprawnym sposobem ustania stosunku pracy, może być potraktowana jako zachowanie ujawniające w dostateczny sposób wolę rozwiązania stosunku pracy z pracownikiem (art. 60 k.c. w związku z art. 300 k.p.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie

zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy po pierwsze - przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienie z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468) oraz po drugie - jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie z dnia 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732). Z kolei odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151 i z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu. Ponadto rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Skarżąca nie zdołała wykazać występowania tak rozumianych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W odniesieniu do występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzeby wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego skarżąca wskazuje na wyroki z dnia 19 marca 2002 r., I PKN 209/01 (OSNP 2004 nr 5, poz. 79) oraz z dnia 8 listopada 2012 r., II UK 84/12 (OSNP 2013 nr 19-20, poz. 232). Tymczasem pomiędzy stanowiskami zajętymi w tych judykatach nie ma żadnej rozbieżności. W obydwu bowiem przyjęto, że faktycznie zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej przez pracodawcę nie powoduje samo w sobie ustania stosunku pracy. Jednak zachowanie pracodawcy, związane z zaprzestaniem przez niego działalności, może być uznane w okolicznościach danej sprawy za wolę rozwiązania stosunku pracy. Przy zachowaniu reguł wynikających z art. 60 k.c. w związku z art. 300 k.p. nie jest zatem wykluczone przyjęcie dorozumianego rozwiązania umowy o pracę na podstawie zdarzeń prawnych określonych w art. 30 § 1 k.p. Nic innego nie wynika również z motywów wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 1999 r., I PKN 627/98 (OSNAPiUS 2000 nr 9, poz. 355), podzielonych co do zasady w wyroku z dnia 8 listopada 2012 r., II UK 84/12.

Wbrew twierdzeniom skarżącej, nie występują również w judykaturze Sądu Najwyższego „daleko idące rozbieżności orzecznicze” w zakresie uznania pozorności umowy o pracę na podstawie art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 22 k.p. Przyjmuje się bowiem zgodnie, że umowa o pracę jest zawarta dla pozoru i - jako nieważna (art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p.) - nie wywołuje skutków prawnych, a przez to nie może stanowić tytułu do objęcia pracowniczym ubezpieczeniem społecznym (art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy systemowej), jeżeli przy składaniu oświadczeń woli obie strony mają świadomość, że osoba określona w umowie jako pracownik nie będzie świadczyć pracy, a osoba określona jako pracodawca nie będzie korzystać z jej pracy, czyli gdy strony z góry nie mają zamiaru i od początku nie realizują swoich praw i obowiązków wypełniających treść stosunku pracy (art. 22 k.p. - por. wyrok z dnia 22 czerwca 2015 r., I UK 367/14, LEX nr 367/14 i szeroko powołane w nim wcześniejsze orzecznictwo). Stanowiska tego nie podważają motywy powołanego

wyżej wyroku z dnia 8 listopada 2012 r., II UK 84/12, które odnoszą się do innych kwestii niż symulowana czynność prawna. W motywach tych stwierdzono mianowicie, że stosunek pracy istnieje, mimo że nie jest faktycznie realizowany, jeżeli nadal istnieje zobowiązanie stron do spełniania świadczeń określonych w art. 22 § 1 k.p. na warunkach określonych w tym przepisie, a zatem gdy nie wystąpiły zdarzenia prawne prowadzące do ustania istniejącego stosunku pracy.

Nie ma wreszcie wątpliwości interpretacyjnych, czy w świetle art. 8 ust. 1 ustawy systemowej w związku z art. 22 § 1 k.p. ustalenie w umowie o pracę nawet rażąco wysokiego wynagrodzenia za pracę dyskwalifikuje całą umowę jako zawartą dla pozorów w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się zgodnie, że jeżeli umowa o pracę jest faktycznie wykonywana, nie może być mowy o jej pozorności (por. np. wyroki z dnia 19 stycznia 2010 r., I UK 261/09, LEX nr 577825 oraz z dnia 18 marca 2014 r., II UK 374/13, OSNP 2015 nr 7, poz. 96). Uzgodnienia stron umowy o pracę dotyczące ustalenia rażąco wysokiego wynagrodzenia za pracę mogą być natomiast oceniane w aspekcie ich nieważności według zasad wynikających z art. 58 § 3 k.c. w związku z art. 300 k.p. (por. np. powołany przez skarżącą wyrok z dnia 9 sierpnia 2005 r., III UK 89/05, OSNP 2006 nr 11-12, poz. 192 oraz wyrok z dnia 10 marca 2008 r., III UK 98/07, LEX nr 459239 i powołane w nim orzeczenia).

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.